

Eduskunta

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnan kutsu ja lausuntopyyntö 27.2.2026 (HE 149/2025)

Kirjallinen asiantuntijalausunto eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esityksestä laiksi lastensuojelulain muuttamiseksi ja siihen liittyviin lakeihin

Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen havaintojen ja kokemusten mukaan lasten ja nuorten rikollisuuteen liittyvä toimintaympäristö on muuttunut viimeisten vuosien aikana nopeasti huolestuttavaan suuntaan. Vuoden 2025 aikana on käynyt lastensuojelun toimesta ilmi, että poliisilaitoksen alueella on rikollisia tekoja ja rikoksia tekeviä lapsia ja nuoria, jotka ovat **liian vaarallisia sijoitettavaksi lastensuojeluyksiköihin**. Näissä tapauksissa lapsen sijoitus on tehty takaisin kotiin, ja palvelut pyritty viemään sinne.

Kun vakavia rikoksia tekevän 15 vuotta täyttäneen lapsen osalta on lastensuojelun keinot käytetty loppuun, on poliisilla mahdollisuus käyttää rikoskierteen katkaisemiseksi pakkokeinoja kuten vangitsemista. Näitä tapauksia on Länsi-Uudenmaan poliisin toimialueella ollut viimeisen puolen vuoden aikana kolme kappaletta ja vuodesta 2025 lähtien 8–10 kpl. Alle 15-vuotiaan osalta poliisilla ei ole mahdollisuutta käyttää pakkokeinoja rikoskierteen katkaisemiseksi. Alle rikosoikeudellista vastuukää olevan lapsen ajautuessa vakavaan huumausaine- ja väkivaltarikollisuuteen, on lastensuojeluviranomaisen kanssa jouduttu odottamaan, että lapsi saavuttaa 15 vuoden iän, jotta rikoskierre saadaan poliisin toimin pakkokeinolakien tuella loppumaan ja lapsi lastensuojeluviranomaisen tuen piiriin. Nyt esillä olevalla lastensuojelulain uudistuksella pystyttäisiin vaikuttamaan tehokkaasti myös alle 15-vuotiaisiin, vakaviin rikollisiin tekoihin syrjäytyneisiin lapsiin viranomaisten yhteistyönä.

Vuoden 2025 aikana Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen tutkittavaksi useimmiten tulleet alle 18-vuotiaiden rikokset ja rikolliset teot muuttuivat tavanomaisista **omaisuusrikoksista henkeen ja terveyteen kohdistuviksi rikoksiksi**. Lasten ja nuorten tekemissä rikoksissa näkyvät yhä enemmän jengiytymiseen liittyvät huumeet, väkivalta, uhkailut, kiristykset ja kasvava pelkääminen. Vakavaan rikoskierteeseen jo hyvin varhaisessa iässä ajautuvat **lapset elävät pelon ja väkivallan maailmassa**, joka aiheuttaa merkittäviä mielenterveysongelmia sekä uhreille että tekijöille. Jatkuvasti läsnä oleva pelon ilma-
piiri työntää ilmiötä yhä suuremmissa määrin piilorikollisuudeksi, kun rikoksista ei uskalleta ilmoittaa edes omille vanhemmille. Poliisilla on myös esimerkkejä siitä, miten ensi kertaa huumausaineita kokeilevat lapset ja nuoret pakotetaan välittömästi itsekin huumausainekauppaan, ja toimintaa tehostetaan vakaviakin vammoja aiheuttavalla suunnitelmallisella väkivallalla.

Vakavaan rikoskierteeseen ajaututaan jo 13–14-vuoden iässä ja varsinkin lasten ja nuorten huumausainerikollisuus tuottaa näille hyvinkin nuorille lapsille jopa tuhansien eurojen viikoittaisen rikoshyödyn. Nuorimmillaan Länsi-Uudellamaalla toimivan itse organisoidun huumausaineiden osto- ja myyntiorganisaation on muodostanut 14-vuotias lapsi. Tavanomaista on jo, että 15–16-vuotiaat lapset käyttävät lasten välisessä rikollisuudessa samoja toimintamalleja, joita aikuisten huumausainerikollisuuteen on totuttu liitettävän. Lasten ja nuorten impulsiivisuus, hetkessä eläminen ja empatiakyvyn väjyys on aiheuttanut lasten ja nuorten rikosmaailmassa erittäin vakavan hengen- ja terveydenvaaran sekä rikokseen syrjäytyneelle lapselle itselleen että hänen vaikutuspiirissään oleville muille lapsille ja aikuisille.

Nuorten ja lasten rikoksella saama rahallinen hyöty on niin suuri ja tulee niin nopeasti, että vakavaan rikoskierteeseen syrjäytyneet lapset eivät näe oppimisen tai koulutuksen hyötyjä, vaan kokevat koulunkäynnin turhaksi ja jopa haittaavan heidän rikoksen tekemisestä tulevaa elantoaan. Länsi-Uudenmaan poliisilla on valitettavasti jo esimerkkejä ja viitteitä siitä kuinka lapsen rikoksella ja rikollisilla teoilla tekemä rikoshyöty vaikuttaa koko perheen varallisuuteen niin voimakkaan positiivisesti, että **huoltajat jopa tukevat lapsen rikoksiin syrjäytymistä**. Lapset pystyvät rikoshyödyllä myös ostamaan itselleen väkivaltapalveluja toisilta jengirikollisuuden houkutuksille alttiilta lapsilta ja nuorilta esimerkiksi velanperintään liittyen. Rikollinen raha ja sen esille tuominen aiheuttaa tietynlaista eriarvoisuutta lasten keskuudessa. Tavallinen koulua käyvä lapsi saa ehkä muutamman kymmenen euron viikkorahan samalla kun väkivalta- ja päihderikollisuuteen liittyvä koulutoveri esittelee satojen tai tuhansien eurojen rahanippua koulutunnilla. Sosioekonomiselta taustaltaan heikommassa asemassa olevat nuoret ovat erittäin alttiita tälle rikoshyödyn tuomalle houkutukselle sekä nuorten rikollisuuteen liittyvälle kunnian ja maineen positiiviselle käsitykselle.

Länsi-Uudenmaan poliisilaitos sekä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen nuorten oikeus- ja lastensuojeluviranomainen ovat jo muutaman vuoden ajan tehneet **hyvää ja välitöntä yhteistyötä nuorten vakavaan rikollisuuteen syrjäytyneiden lasten ja nuorten rikoskierteiden katkaisemiseksi**. Tiedonvaihtoon liittyvistä lain haasteista huolimatta poliisin pakkokeinot ja lastensuojelun tukevat ja rajoittavat toimet on nuorten ja lasten tavanomaisessa rikollisuudessa saatu yhdistettyä toisiaan saumattomasti tukeviksi. Poliisin havaintojen mukaan lastensuojeluviranomaisella on kuitenkin ollut haasteita pystyä vaikuttamaan rajoittavasti näihin voimakkaasti rikolliseen ja jengirikollisuuteen syrjäytyvien lasten ja nuorten tilanteeseen. Poliisin ja lastensuojelu- sekä opetustoimen yhteistyön ohessa on tullut ilmi, että auttavien ja tukevien palvelujen tuottaminen lapselle ja nuorelle on ollut haastavaa. Erityisesti haasteita on niiden nuorten osalta, joilla **väkivaltainen käyttäytyminen on pakottanut opetuksesta ja lastensuojelusta vastaavat viranhaltijat perääntymään toimenpiteistään** tai niiden on arvioitu olevan tehottomia.

Muutamassa tapauksessa jopa lapsen ja nuoren oikeudenkäyntiavustajat ovat tuoneet minulle esiin voimattomuutensa lapsen avustamisessa tai lapsen vakavasta vaarasta

itselleen tai ympärillään oleville muille lapsille ja nuorille. Näissä esimerkkitapauksissa lapsi ei ole sairas tai mielenterveysongelmainen, vaan lapsen yletön päihteidenkäyttö ja rikoksiin liittyvä toiminta muodostavat vakavan riskin erityisesti lapselle itselleen.

Nuorten ja lasten maailmaan on viime aikoina syntynyt yllättävän laaja **rikolliseen elämään liittyvä alakulttuuri**, jossa rikoksen kautta haetaan väkivallan ilmentävää voimaa, pelkoa ja koettua kunnioitusta. Tähän ilmiöön liittyvät nuoret viettävät käytännössä kaiken ajan keskenään viljellen näkemystä veljeydestä ja yhteenkuulumisesta sekä tehden rikoksia ryhmässä. Yksittäiset nuoret tekevät rikoksia useissakin ryhmissä, joita esimerkiksi Länsi-Uudenmaan poliisin alueella on useampia. Ilmiöön liittyen **lasten ja nuorten näköalattomuus kasvaa ja koulua ei käydä laisinkaan**. Koulupudokkuudessa puhutaan Espoon kokoisessa kaupungissa kymmenistä lapsista. Vakavasti rikokseen syrjäytyneiden lasten ja nuorten vanhemmilla on usein monialaisia haasteita, myös maahanmuuttotaustalla on havaittu olevan merkitystä.

Hyvä viranomaisten yhteistyö on tuonut vaikuttavia tuloksia, mutta on olemassa kasvava joukko lapsia, jotka eivät nykyisillä lastensuojelulain edellytyksillä ja hyvällä viranomaisyhteistyöllä silti pääse irti rikollisesta elämästä ja aiheuttavat konkreettista vaaraa itselleen ja muille. **Kuntouttava suljettu laitospalvelu antaa tosiasiallisen mahdollisuuden katkaista tämä kehitys jo ennen rikosvastuukäyttäytymistä**. Tutkintavankeus katkaisee nuoren rikoskierteen tehokkaasti, mutta tutkintavankeuden aikana ei pystytä hoitamaan rikosten tekemiseen johtavia syitä. Kuntouttava suljettu laitospalvelu antaa realistisen mahdollisuuden nuorelle opetella turvallisessa ympäristössä arjen perusasioita – vuorokausirytmä, nukkumisineen, syömisineen, koulunkäyntiä ja opiskelua ja päihteettömyyttä. Lisäksi se pakottaa irti rikoksista.

Ankkuritoiminta on varhaisen vaiheen matalan kynnyksen puuttumista lapsen häiriökäyttäytymiseen, joka jatkuessaan valitettavan usein muuttuu rikolliseksi toiminnaksi. Poliisin havaintojen mukaan ankkuritoimintaan liittyvät havainnot pitäisi tehdä viimeistään alusteen 1- ja 2-luokkien aikana, jotta puuttuminen olisi tehokasta. Haasteena on myös tunnistaa nuorella iästä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa lapsesta ne merkit, jotka ilmentävät riskiä muutaman vuoden päästä syrjäytyä vakavaan rikoksiin ja jengikulttuuriin. Kun lapsi ikävuosien 13–14 vaiheessa rupeaa luisumaan rikosmaailmaan, **ei ankkuritoiminnalla ole arvioni mukaan juurikaan vaikutusta näihin haastaviin lapsiin**.

Ankkuritoiminta perustuu lapsen suostumukseen ja jengirikollisuuteen kiinteästi liittyvä viranomaisvastaisuus vaikuttaa suostumuksen saamiseen. Lisäksi jo hyvin nuorella iällä ilmenevä empatian puute ja kyynisyys tekevät lapsen yhteistyöhalukkuuden aikuisten toimijoiden kanssa käytännössä turhaksi. Yhä useammin myös **vanhempien ja huoltajien vastarinta viranomaistoiminnassa** estää kaikenlaisen yhteistyön auttavien toimien kesken. Yhä useammin vanhemmat myös syyllistävät ja vastustavat niitä lapsen kehitykseen, turvallisuuteen ja oppimiseen liittyviä tahoja, jotka joutuvat rajoittamaan lapsen toimia tämän turvallisuuden ja turvallisen tulevaisuuden vuoksi. Nyt lausuttavana oleva lastensuojelulaki on ehdottoman hyvä tuki näiden lasten rikoskierteeseen vaikuttavasti puuttumiseen.

Yhteydenpidon rajoittamisella, aineiden ja esineiden poisottamisella, henkilöntarkastuksella, omaisuuden, lähetysten ja tilojen tarkastamisella ja lähetysten luovuttamatta jättämisellä on merkitystä sijoitusyksiköiden turvallisuuteen, lasten turvallisuuden ja hyvinvoinnin lisäksi. Länsi-Uudenmaan poliisi takavarikoi viikoittain lapsilta ja nuorilta huumausaineita; marihuanaa, amfetamiinia ja kokaiinia. Takavarikoita tehdään myös lastensuojeluyksiköissä.

Erityisesti turvallisuuteen liittyy lapsen yhteydenpidon rajoittaminen ja yhteydenpitovälineiden pois ottaminen. On jo olemassa valitettavia esimerkkejä siitä, miten lapset pystyvät kertomaan toisilleen oman sijoituspaikkansa päästessään viestimään. Sijoituspaikan selvittäessä sinne on toimitettu ulkopuolelta mm. huumausaineita, ja aivan viime aikoina nuoret ovat järjestäneet toisilleen autokuljetuksia pakenemisen ajaksi. Kaikkein rajuimmista tapauksista **lastensuojelulaitoksesta vapauttamiseen on käytetty väkivaltaa ja teräaseita** sisältävä suunnitelma, ja suunnitelmat on käytännössä toteutettukin alaikäisten voimin. Vapauttamisen aikana vakavaa henkeen ja terveyteen kohdistuvaa väkivaltaa on käytetty sijoituspaikan henkilökuntaa ja sijoituspaikkaan ostopalveluna hankittua vartijaakin kohtaan ainakin kahdessa eri tapauksessa. Nyt kun nuorten tiedossa on, että vapauttaminen väkivaltaa käyttäen onnistuu, on vaarana, että näitä tapauksia tulee lisää. Poliisin ja lastensuojelutyön yhteistyön yhteydessä on tullut esiin myös **lastensuojelun puolelta huoli heidän omasta turvallisuudestaan näiden haastavien lasten kanssa työskentelystä**. Kuntouttavan suljetun laitospalvelun fyysisissä rakenteissa ja toimintatavoissa tuleekin ottaa huomioon tämä työturvallisuuteen ja kaikkien laitoksessa olevien työntekijöiden ja lapsiasiakkaiden henkilökohtaiseen turvallisuuteen liittyvä vakava ilmiö.

Kuntouttavan suljetun laitospalvelun yksiköt tulisi saada toimintaan mahdollisimman pikaisesti ja ne tulisi resursoida siten, että **akuutit tapaukset saataisiin yksiköihin avun piiriin ilman kuukausien odotusaikaa**. Nykypäivänä erityisesti vakavia rikoksia tekevät nuoret verkostoituvat erittäin nopeasti ja he tekevät rikoksia ja rikollisia tekoja nopeammin kuin poliisin ehtii niihin puuttua ja saattaa esitutkintaan. Sen lisäksi, että nopealla tehokkaalla toiminnalla pyritään varmistamaan nuoren ja hänen vaikutuspiirissään olevien muiden lasten ja nuorten turvallinen tulevaisuus, on nopea ja vaikuttava puuttuminen parasta ennalta estävää toimintaa, jolla loppujen lopuksi säästetään yhteiskunnan varoja ja resursseja. Kuntouttavan suljetun laitospalvelun paikkamääriä arvioitaessa on hyvä ottaa huomioon, että pelkästään Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen alueella on vuosien 2025–2026 aikana arvioitu tarvittavan kyseinen suljettu laitospaikka kii-reisesti 8–10 lapselle.

Lastensuojelutoimista karanneen lapsen kiinniotto-oikeus selventää ja nopeuttaa viranomaisten omia rooleja ja viranomaisten välistä yhteistyötä. Selkeät roolit vähentävät esimerkiksi hatkassa tavatun lapsen asian hoitamiseen liittyvää viranomaisviestintää ja lapsi saadaan oikeaan paikkaan avun piiriin nopeammin. Myös hatkalaisen paikantamiseen liittyvä muutos ja vastuun kirjaaminen nopeuttaa lapsen tavoittamista ja avun piiriin saattamista, **suojaten siten näitä lapsia vakavilta rikoksilta ja säästäten kustannuksia**.

Kaikkien lainsäädäntömuutosten aiheuttamien kustannusten arviointi on haastavaa. Yhden yksittäisen lapsen vaativan avun kustannukset ovat luonnollisesti suuret. Onnistuessaan kustannukset kuitenkin tulevat takaisin, kun lapsesta tulee täysipainoinen yhteiskunnan jäsen, eikä hän tarvitse enää lakimuutoksessa käsiteltäviä laaja-alaisia yhteiskunnan tukia. Toisaalta **yksittäisen vakavia rikoksia tekevän nuoren vaikutuspiirissä on aina kymmeniä ilmiölle alttiita lapsia ja nuoria**. Tähän muille esimerkkinä olevaan nuoreen positiivisesti vaikuttavat voimakkaan pysäyttävät ja apuun ohjaavat toimet vaikuttavat myös näihin hänen lähipiirissään oleviin nuoriin ennalta estävästi. Tällöin kustannukset muuttuvatkin säästöksi.

Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen toimialue on väestönkasvun aluetta. Esimerkiksi Espoon kaupungin väestöennusteessa kasvu on n. 6500 asukasta vuodessa. Espoon vieraskielisten asukkaiden määrän on arvioitu kasvavan vuosien 2022 ja 2040 välisenä aikana 72 500 asukkaalla. Pääkaupunkiseutu Länsi-Uusimaa mukaan lukien on nuorten rikoksia tekevien ryhmien väkivalta- ja huumaus-ainerikollisuuden riskialuetta ja lastensuojeluviranomainen tarvitsee välttämättä nyt esillä olevan lakimuutoksen tuomia välineitä varmistaakseen alueen lasten ja nuorten turvallisen elämän nyt ja myös tulevaisuudessa.

- Lapsen etu ei voi olla, että hän voi vapaasti vaarantaa itsensä ja muut lapset vakavalla väkivalta- ja huumausainerikollisuudella.
- Viranomaisten perääntyminen ja epäröinti lasten ja nuorten kasvavan väkivallan edessä näkyy. Ilmiölle ei saa antaa periksi eikä tilaa.
- Lastensuojeluviranomaisen kyky työskennellä vakavasti rikokseen syrjäytyvien lasten parissa pitää saada mahdolliseksi pysäyttämällä lapsen itselleen ja muille vaarallinen toiminta riittävän ajoissa ja riittävän tehokkain keinoin.
- Pelkkä lakimuutos ei riitä. Lastensuojeluviranomaisella pitää olla myös realistiset resurssit ja infrastruktuuri pikaisesti käytössä, jotta vakavasti rikokseen syrjäytyvien lasten ilmiöön pystytään heti puuttumaan ja saamaan lapset oikean avun piiriin.

Hannu Väänänen, komisario

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 06.03.2026 klo 08:13. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

06.03.2026

Asiakirja: ID-26160400

Asia: POL-2026-29178

Länsi-Uudenmaan poliisilaitos

Nihtisillankuja 4, PL 20, 02631 Espoo

kirjaamo.lansi-uusimaa@poliisi.fi

Puhelin 0295 430 281, poliisi.fi